

KIBRIS MESELESİNDE NİÇİN AMERİKA DA SOVYETLER DE BİZİ DESTEKLEMİYOR?

Kıbrıs meselesinin bir çözüm yoluna sokulması konusunda Mayıs ayına çok ümitler bağlanmıştı. Ayın ilk yarısında Londra'daki NATO toplantısında NATO'nun Doğu Akdeniz kanadındaki çatışma bu teşkilâtın kendi içinde çözümlenecekti herhalde. Yunanlılarla ikili görüşmelere başlanacaktı. NATO bu derece önemli bir meseleye nasıl kayıtsız kalabilirdi? Ayın ikinci yarısında da Sovyet Dışişleri Bakanı gelecekti Türkiye'ye. Sovyet görüşü Türkiye'nin tezine epey yakındı zaten. Sovyetler bir adım daha atsalar, Türk tezini desteklediklerini kesinlikle açıklayıverselerdi bir kez? Tamamdi.

Mayıs girmeden önceki günlerde ve ayın başlarında basının tutumu böyleydi, hükümetinki de böyle görünüyordu. Aynı meselede aynı zamanda hem NATO'dan, hem de Sovyetlerden medet ummadaki çelişkiyi hattâ gülünçlüğü hiç mi farketmiyorlardı acaba? Sonra, NATO devletleriyle Sovyetlerin bizi, ya da Yunanlıları desteklemeleri tüm onların keyfine, isteğine bağlı bir şey miydi? Meseleyi, isteseler, bizden yana olsalar bizi desteklerlerdi, değiller de onun için desteklemiyorlar şeklinde koymak, boyuna dostluktan, iyi niyetten dem vurup sağa sola sitemler etmek öyle bir politik anlayışsızlığı açığa vuruyor ki korkunç. Kendi dış politikamız bir temelden yoksun diye öbür devletlerinkini de öyle sanıyoruz besbelli.

Son zamanlarda kişiliği olan dış politika, esnekliği, manevra kabiliyeti olan bir dış politika sözleri çok edildi ve memleket politikasını yürütme mevkiinde olan çevrelerce de dillere pelesenk edilmeye başlandı. Ama bu yönde girilen sözde tedbirler üçüncü dünya devletlerine iyi niyet heyetleri göndermekten, Sovyetlerle karşılıklı ziyaretlerde bulunup ziyafetler çekmekten, Anglo-Saksonlara dostluk adına sitemler edip hafif tertip de tehditler savurmaktan öteye geçmiyor. Oysa yapılacak iş her şeyden önce dış politikamızın ve de savunma politikamızın esaslarını, prensiplerini tarihsel değişmemiz, dünya devletleri arasındaki gerçek yerimiz ve gerçek millî çıkarlarımız ışığında tesbit etmektir. Dış politikamızla savunma politikamızı böyle bir temele sağlamca oturtmaktır. İkincisi, Kıbrıs meselesini sadece bir millî prestij konusu yapmayıp onu bütün yönleriyle görmek, maraza doğru teşhis koymaktır. Üçüncüsü, Kıbrıs konusunda Anglo-Saksonların, Sovyetlerin ve üçüncü dünya devletlerinin tutumlarının dayandığı nedenleri anlamaktır. Bunlar yapılar ve bu veriler ışığında çizilen politika doğrusunda zikzaklar yapmadan sağlam adımlar atılırsa o zaman iyi niyet heyetleri, karşılıklı ziyaretler verimli olabilir ve şimdi yapacağımız veya yapabileceğimizi söylediğimiz, ama karşımızdakilere kuru bir tehdit hissi vermekten öteye geçmeyen hareketler gerçekten etkin bir nitelik kazanır.

Kıbrıs meselesi çetrefil bir meseledir. Başlıca iki yönü vardır. Bir yönden bakıldığı zaman anti-empyrist millî bir kurtuluş hareketiymiş gibi görünür ve üçüncü dünya devletleri, Arap ülkeleri meseleyi bu yönü ile gördükleri içindir ki bizden ziyade Makaryos'u destekliyorlar. Oysa meselenin bir ikinci yüzü var; biz onu işle-

yebiliriz ve tarafsız ülkelere, dünya kamuoyuna meselenin bu yönünü iyice anlatabilsek yalnızlıktan kurtuluruz. Ama bunu yapabilmek için önce kendi tutumumuzu açıklığa kavuşturmamız, tereddütsüz ve zikzaksız kesin vaziyet almamız gerekir.

Bilindiği gibi, İngilizler Kıbrıs adasına el attıkları ilk yıllardan bu yana oranın Rum halkı İngiliz idaresine karşı mücadeleye girmiştir. 1950'lerin ortalarına kadar bu mücadele zaman zaman alevlenip yatışarak sürmüştür. Gerek Adadaki Türk topluluğu, gerekse zamanın Türk hükümetleri bu mücadele ile ilgilenmemişlerdir. Hele Lozan anlaşması ile Ada İngilizlere bırakılıp Türkiye bu kara parçası üzerindeki haklarından feragat edince Kıbrıs, Türk dış politikasında bir yer almaktan çıkmıştır. 1950'lerin ortasına kadar bu ilgisizlik devam etmiştir. O sıralarda Rumların yürüttüğü mücadele ağır basmaya başlayınca ve hele Süveyş macerasından sonra Orta Doğuda İngiliz çıkarlarının korunması bakımından Adanın önemi daha da artınca, İngilizler Rumlara karşı kendilerine bir destek aramışlar ve Türkiye'yi de meseleye taraf olmaya çağırılmışlardır. Kıbrıs meselesine İngilizlerin aracılığı ile karışmamız en talihsiz ve isabetsiz bir adım olmuştur. Esasen bütün dış politikamız Anglo-Saksonlara göre ayarlanmış bulunduğundan bu anti-emperyalist, millî kurtuluş savaşı veren öbür memleketlere karşı da sırt çevirmiş, hiç değilse ilgisiz bir tavır takınmış olduğumuzdan, gerek üçüncü dünya devletleri, gerekse dünya kamuoyu, Türkiye'nin o günden bugüne dek yaptığı müdahaleleri Kıbrıs'taki Türk topluluğunun varlığını korumak için haklı birer müdahale olarak görmemiş, tersine, Anglo-Sakson emperyalizminden yana ve onun aleti olan davranışlar olarak yorumlamıştır. Ve Anglo-Saksonların dümen suyundan hâlâ ayrılmadığımız, Millî Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin bağımsız, anti-emperyalist politikasına hâlâ dönemediğimiz için maalesef bugün de öyle yorumlamaktadırlar. Bunun içindir ki üçüncü dünya devletleri bizi değil, Makaryos'u tutuyorlar ve Mısır, Kıbrıs'a ağır silâhlar gönderiyor.

Oysa Kıbrıslı Rumların İngilizlere karşı yürütmüş oldukları mücadelenin de kendi içinde bir çelişkisi vardır. Bu mücadelenin bir amacı Adadan İngilizleri uzaklaştırmak idiyse, diğer bir amacı da Yunanistan ile birleşmekti. Üçüncü dünya memleketleri ve genellikle dünya kamuoyu, dışarıda kalmış bir topluluğun anavatanıyla birleşmesi anlamında yorumladığı Enosis'i de hoş görür durumdadır. Oysa Enosis, bugünkü şartlar altında, doğrudan doğruya Anglo-Sakson emperyalizminin işine yarayan bir şeydir. Yunanistan'ın kendine göre gelişmiş kapitalizmi tâ 19. yüzyıldan beri İngiliz emperyalizmi ile sıkı bağlar kurmuş ve onun Doğu Akdenizde mümessili ve aleti haline gelmiştir. Yunanlıların Anadoluyu istilâ teşebbüsü bunun sonucuydu ve şimdi de Enosis'in Anglo-Sakson emperyalizmi için anlamı budur. İngilizler Ada'ya nihayet bağımsızlığı tanımak zorunda kalmışlar, ama üslerini kurtarmayı da başarmışlardır. Şimdi Enosis, bu üslerin devamını garantiye almış olacaktır. Amerika da gerek Orta Doğu'daki çıkarları, gerekse genel politik ve askeri stratejisi bakımından Kıbrıs'ın bağımsız olmaktansa Yunanistanla birleşmesini tercih etmektedir. Hele silâhlardan ve üslerden arınmış, tarafsız bir statüye kavuşturulmuş tam bağımsız bir Kıbrıs Amerikanın hiç işine gelmemektedir.

Enosis'in Anglo-Sakson emperyalizmi bakımından taşıdığı bu anlamı dünya kamuoyuna anlatabilsek, Yunanistanla birleşmiş bir Kıbrıs'ın, emperyalizmin daha

güçlü bir üssü haline geleceğine üçüncü dünya devletlerini inandırabilirsek, ancak o zaman onları bizden yana çekebiliriz. Ama bunun için de biz kendimiz dış politikada bağımsız, anti-emperyalist, millî kurtuluş savaşı veren ülkelerden yana bir yöne doğrulmalıyız.

Sovyetlerin bizi tam desteklememelerinin kökünde de aynı sebepler yatmaktadır. Sovyetler Enosis'in Anglo-Sakson emperyalizmi ile olan ilişkisinin farkındadırlar. Onun için Enosis'e karşıdırlar, Kıbrıs'ın bağımsızlığından yanadırlar. Ama onlar da bizim Kıbrıs politikamızın sadece Türk topluluğunun varlığını ve haklarını savunmak amacı güttüğüne inanmıyorlar ve biz Kıbrıs meselesinin çözümünü hâlâ, Enosis'den yana olduklarını artık şüpheye yer bırakmıyacak şekilde belli etmiş olan Anglo-Saksonlardan beklediğimiz, dış politikada Amerikadan bağımsız davranabildiğimizi göstermediğimiz sürece de inanmıyacaklardır. Kaldı ki, Amerika Türkiye'deki askeri tesislerini Türk makamlarının kontrolü dışında, her an harekete hazır vaziyette sürdürüp gider ve hedefin de Sovyetler Birliği olduğu herkesçe bilinirken, Sovyetlerin her hangi bir meselede Türkiye'yi yüzde yüz desteklemesini beklemek safdillik olur. Kıbrıs'ın bağımsızlığı, Enosis'e karşı olma konusunda Sovyetlerle mutabıkız. Federatif bir devlet tezi üzerinde de yakınız. Ama Kıbrıs adasındaki İngiliz üsleri? Amerikanın bu Ada ile ilgili hesapları? Meselenin can alıcı noktası işte burada. Biz Kıbrıs'ın Anglo-Saksonların Orta Doğu'daki çıkarları için bir sıçrama tahtası olarak kullanılmasına karşı vaziyet almadıkça ne üçüncü dünya devletleri, özellikle Arap ülkeleri, ne de Sovyetler bizi Kıbrıs meselesinde tam desteklemezler.

Asıl önemli olan nokta da şudur: Türkiye İşçi Partisi'nin teklif ettiği gibi bağımsız, silâhlardan arınmış, tarafsız bir statüye kavuşturulmuş ve bu durumu milletlerarası antlaşmalarla garanti edilmiş bir Kıbrıs tezi gerek Ada'daki Türk topluluğunun, gerekse Türkiye'nin millî menfaatlerine en uygun tezdur. Böyle bir tezin savunulması hem millî menfaatlerimize en uygun bir davranış olacak, hem de bizi bu konuda yalnızlıktan kurtaracaktır.

Ne geçmişteki hükümetler, ne de bugünkü hükümet bu teze hiç yanaşmadı. Seçimlerden sonra Türk halkoyu Kıbrıs konusunda kötü bir sürprizle karşı karşıya kalabilir. Amerika, gözdesi Adalet Partisini zor durumda bırakmamak için Kıbrıs meselesini seçimlerden sonraya kadar sallantıda bırakabilir. Bu arada, Türkiye'nin prestijini sözde kurtaran küçük bir tavizi yem olarak kullanıp Enosis oltasını Türkiye'ye yutturmak için hazırlıklar yapıldığının işaretleri de belirmektedir. İngiltere'nin ağırbaşlı dergisi "The Economist"de yayınlanıp bizim basına aktarılan şu satırlar üzerinde önemle durmak gerek: "Bu arada Ankara'da Enosis konusunda daha elâstik görüşlerin kuvvet kazanmaya başladığı ve Acheson plânı dairesinde gerçekleşecek bir Enosis'e karşı Türklerin daha az tepki göstermekte oldukları gözden kaçmamaktadır." Hatırlardadır ki, bir önceki hükümet Acheson plânını zaten benimsemiş, Acheson plânı uzun süre gazete manşetlerinde yer almıştı. Oysa İngiliz dergisinin de belirttiği gibi bu plân maskelenmiş bir Enosis'den başka bir şey değildir. Acheson plânını Türkiye kabul ederse, hem Kıbrıs dâvasının millî menfaatlerimize aykırı bir çözüme bağlanmasına boyun eğmiş olacak, hem iktidar çevrelerinin Kıbrıs politikasındaki samimiyetsizlikleri gün gibi açığa çıkacak, hem de dünya kamuoyu Türkiye'yi yine Anglo-Saksonların dümen suyunda giden, bağımsız bir dış

politikadan yoksun, uzun süre milli bir dâva olarak savunmuş olduğu bir meselede bile samimiyetten uzak bir memleket olarak görecektir, Türkiye'nin milletlerarası itibarı büsbütün zedelenecaktır.

Dönüşüm, Sayı 5, Haziran 1965